

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

BAKALÁRSKA PRÁCA

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

BAKALÁRSKA PRÁCA

Vedomie **TELESNOSTI**

Monika Škodová

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor: Ilustrace a grafika
Specializace: Grafický Design

BAKALÁRSKA PRÁCA

Vedomie **TELESNOSTI**

Monika Škodová

Vedoucí práce: Doc. akademický malíř Ditta Jiříčková
Katedra designu
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prehlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala
samostatne a nejedná sa o plagiát

Plzeň, Máj 2022

podpis autora

OBSAH

- 1 ÚVOD A PREDSTAVENIE TÉMY / 10**
- 2 FORMOVANIE VÝSTUPU / 11**
- 3 PROCES TVORBY / 12**
- 4 KONCEPT A OBSAH BROŽÚR / 13**
- 5 VYBRANÉ AUTORKY / 13**
 - 5/1 EVA KMENTOVÁ / 13
 - 5/2 VĚRA JANOUŠKOVÁ / 15
 - 5/3 ADRIENA ŠIMOTOVÁ / 17
 - 5/4 NADĚŽDA PLÍŠKOVÁ / 18
 - 5/5 ALINA SZAPOCZNIKOW / 20
- 6 ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE / 22**
- 7 RESUMÉ / 22**
- 8 ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV / 23**

1 ÚVOD A PREDSTAVENIE TÉMY

„*Vedomie telesnosti*“ je názov mojej bakalárskej práce, ktorá má za úlohu pripomenúť významné umelkyne pôsobiace v Česku v 60.- 80. rokoch 20. storočia. Tému som si vybrala po prednáške dejín výtvarného umenia venovanej kapitole „ženské umenie v Čechách“, prezentovanej pánom magistrom Dušanom Brozmanom. Diela autoriek ma uchvátili. Zasiahla ma premenlivá prchavosť v nestarnúcom obsahu intímnych tém. Ich ľudskosť a spojitosť s človekom. Pán Dušan Brozman povedal na konci prednášky vetu, ktorá bola určujúca pre môj konečný výber bakalárskej témy. Ak si tieto diela nezapamätáte vy, zomrú. Cítila som potrebu, aby niekto ich mená pripomenul.

Dejiny umenia by nám mali ponúknuť nestranný, objektívny zdroj – akúsi externú pamäť na historické udalosti. Pri študovaní týchto prehľadov však nejde prehliadnuť fakt, že informácie prešli genderovou selekciou, ktorá určuje, kto sa na tvorbu umenia hodí a kto nie. Umelkyne ženského pohlavia nájdeme v minulosti ojedinele a to aj v minulosti nedávnej. Ženy, ktorým sa podľa vtedajšieho názoru priradzoval nedostatok racionálnej reflexie, podliehali rôznym formám nadvlády a kontroly. Predstava, zovšeobecnenie „iracionálnej ženy“ zaškatuľkovala ich tvorbu do umelo vytvoreného stereotypu, ktorý pretrváva aj v moderne.

Ženy boli v ťažšej pozícii na ceste stať sa autentickým tvoriacim jedincom vysokého, voľného umenia. Vo svojej práci sa venujem umelkyniam, ktorým sa tvorbou podarilo obhájiť fakt, že obe pohlavia do tvorby patria rovnako. Rozsiahlosť poľa, o ktorom by sa dalo hovoriť, je samozrejme širšia. Ja som sa však zamerala na autorky, ktoré ma svojou prácou oslovili najviac. Nechcem hodnotiť ani určovať definície, ako vyzerá ženskosť alebo čo znamená byť ženou v modernosti. Vybrala som si nasledovné autorky, lebo sú mi svojou tvorbou a názormi blízke. Ich dielo má pre mňa špecifickú, femínnu energiu, ktorej sila spočíva v individualite, intimite a úprimnosti. Ich diela nie sú oslavou authority ľudského rozumu a nedá sa o nich povedať, ani že sú racionálne či objektívne. Napriek a možno zároveň vďaka tomuto prístupu sa im podarilo uspieť a poraziť stereotyp určujúci, na aké práce sa žena hodí či nehodí, podľa svojho fyziologického usporiadania.

Diela autoriek sú nabité životom a emóciami z niekdajších prežitých momentov. Sú siluetami, tieňmi ich života, momentálnym smútkom, radosťou. Každá z umelkýň narába s vedomím o prchavosti svojho bytia. Uchováva ho do hmoty diel. Výber umelkýň v mojej práci nie je náhodný. Tvorja v rovnakom období a svojím dielom vedú vzájomný dialóg. Navzájom sa ovplyvňujú, zdieľajú podobné témy či osudy. Autorky darovali myšlienkam a pocitom materiálnosť. Táto potreba zachytiť svoje bytie do schránky umenia je to, čo z prác robí nestarnúce, úprimné odkazy na život tragický a krásny zároveň. Všetky z vybraných autoriek spája téma ľudského tela. Jeho stopy či už metaforické alebo doslovné zanechávajú vo svojich dielach. Skrz telesnosť formujú vlastnú identitu aj identitu svojej tvorby. Osobný a erotický charakter prác nezostane pri povrchu tela. Témy presahujú hlboko pod kožu. Dosiahnu až na dreň intimity, kde svojou hĺbkou strácajú vulgárnosť zobrazenia.

Píšem o svojom osobnom zásahu ich dielom. Brožúrky sú výpovede o mojich pocitoch z ich tvorby, ktorú posúvam ďalej, aby si ju mohol pripomenúť každý. Nájst v nej niečo, čo zasiahne jeho. Diela by nemali byť zabudnuté. Moje knihy sú stopou, ktorú vo mne zanechali. Ponúkam ju na prelistovanie.

2 FORMOVANIE VÝSTUPU

Od začiatku som zvažovala viacero druhov výstupov ako aj výber z viacerých predstaviteľiek ženského umenia. Potrebovala som, aby si téma mojou prezentáciou zachovala autenticitu a aby nepôsobila povrchno. Chcela som, aby práca pripomínala autorky cez moje vnímanie, no nechcela som, aby vyzerali osobnosti pri mojej interpretácii druhorodo. Najprv som plánovala vytvoriť inštaláciu s plagátmi a animáciou. Skúšala som k tomuto výstupu transformovať pár diel do fotogramov, ktoré som zhotovila v tmavej komore. Nebola som si však stále istá, či je to správna voľba, akou tému uchopiť.

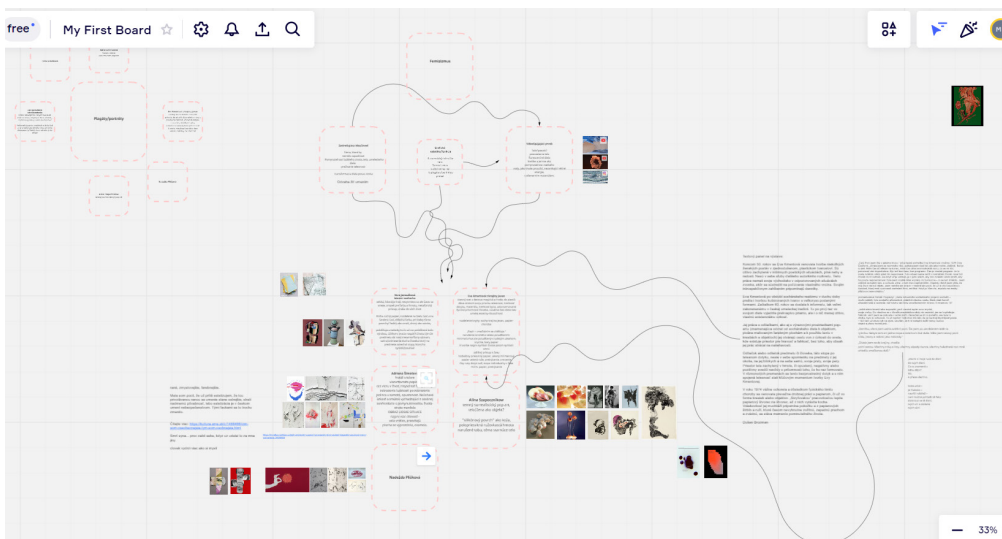
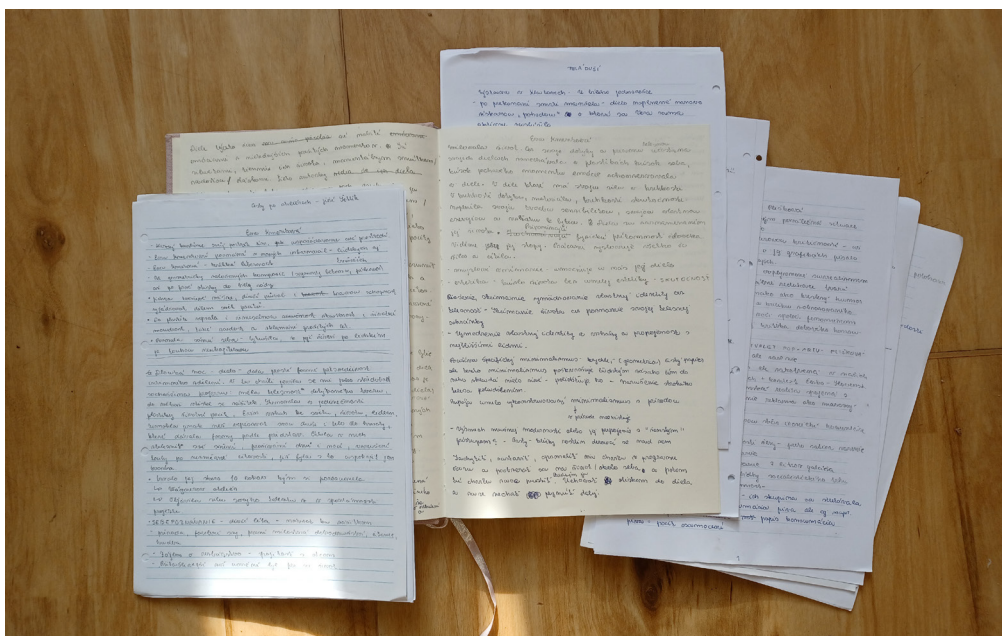
Po viacerých konzultáciách s pani docentkou Dittou Jiříčkovou sme nakoniec dospeli k záveru, že finálny výstup budú tvoriť autorské knihy/brožúrky formou aj obsahom popisujúce dielo umelkyne. Počet autoriek sa nakoniec ustálil na čísle 5. Eva Kmentová, Vera Janoušková, Adriena Šimotová, Nadežda Plišková a Alina Szapocznikow. Postupným študovaním o ich tvorbe sa mi vynoril koncept, ako prácu uchopiť. Téma telesnosti v jej vnútorných polohách a pominuteľnosť života boli jasným spojovníkom medzi vybranými osobnosťami.

3 PROCES TVORBY

Pocit, ktorý som pri zahájení tvorby zažívala, vystihne najlepšie prirovnanie hada, ktorý sa hryzie do vlastného chvosta. Potrebujem čítať, aby som z nadobudnutých vedomostí dostala nápady, ale nestíham, lebo čítam. Čím viac som čítala, tým kratší bol čas do záverečného odovzdania práce. Nátlak blížiaceho sa termínu bol mojím najväčším problémom, keďže sa ukázalo, že som celkom odolná voči harmonogramu a plánovaniu práce.

S vedomím časovej tiesne som systematicky zhromaždila a spracovávala nadobudnuté vedomosti, vytvárala myšlienkové mapy, navštevovala knižnice a galérie v okolí. Výsledkom mojej dlhodobej rešerše bol zápisník plný poznámok o umelkyniach a mojich vlastných textov, ktoré ma pri čítaní ich príbehov napadali. Vznikli tak poetické aj racionálne výpovede, ktoré sa do mňa študovaním zapísali. Čítala som o ich životných príbehoch a snažila som sa porozumieť situáciám, v ktorých sa nachádzali a osudom, ktorým čelili. Prekvapilo ma, ako veľmi sa s každou z nich dokážem stotožniť. Čítať ich myšlienky a zápisky mi bolo tak blízke, ako by sme spolu viedli priateľský dôverný dialóg o pocitoch zo sveta a ľudského prežívania.

4 KONCEPT A OBSAH BROŽÚR

Chcela som, aby boli knihy zdrojom slúžiacim na pripomenutie osobností, aj artefaktom, ktorý svojou formou prezentuje koncept a zmýšľanie autorky. Chcela som mojim prezentovaním týchto prác vytvoriť pomyselnú kolaboráciu medzi mnou a umelkyňami.

Každá kniha sa skladá z autentického povrchu či koncepcie knihy, fotografiou autorky, mnou vybranou skupinou diel naprieč tvorbou a mojim autorským textom. Po naštudovaní faktov z rozličných zdrojov som pre každú knižku spísala vlastný text, ktorým predstavujem autorku. Mojim zámerom bolo v prvom rade dôkladne porozumieť situácii, v ktorej sa každá zo žien nachádzala a s nadobudnutou empatiou následne vedomosti posunúť ďalej. V snahe o vytvorenie spomínaného prepojenia či dialógu s umelkyňou začínam každú z brožúr krátkym odstavcom, v ktorom interpretujem hlavné myšlienky diela. Charakter tejto časti textu je poetický. Cez moje slová prehovára k divákovi o povahe autorky. Je napísaný bez bodiek, líši sa typom písma a zarovnaním. Chcela som doceliť dojem, že táto časť v kontraste s racionálnejším zvyškom textu voľne plynie. Ako tok momentálnych myšlienok.

5 VYBRANÉ AUTORKY

5/1 EVA KMENTOVÁ

Ako inak spraviť knihu o Eve Kmentovej, ak nie knihu s opusteným priestorom, stopou. Odtlačok je charakteristický prvok, ktorým autorka vyjadruje uplynulú prítomnosť. V mojej knihe je skrz na skrz prázdna stopa. Ostala tam ako pamiatka na autorku. Pripomína vajce, typický prvok pre umelkyňu – zrodienie aj erotický náboj. Priestor tiež možno vidieť ako parafrázu autorkinho diela – papierového kvetu pripomínajúceho ženské pohlavie. Nevyzerá vulgárne, napriek tomu je symbolika očividná. Pokračujem tak v stopách vyjadrovania autorky. Kniha je minimalistická biela kocka „poľudštená“ mojim zásahom interpretujúcim slová umelkyne. Takto Eva Kmentová pracovala. Čistá vykonštruovaná plocha prerastená životom. Brožúrka je vytlačaná na papier s názvom sneh, ktorý prírodným názvom aj podobou dotvára obraz o osobnosti, ktorej je kniha venovaná.

Dotkni sa vody a pocíť jej prchavosť. Cítiš jej prítomnosť? Je krehká či silná? Neustále premenlivá raz hmota, raz len stopa. Nezostane v nej tvoj dotyk a predsa zostane v jej vlnách odtlačený na veky. Prajem si zachytiť, zastaviť, spomaliť na chvíľu program času a obzrieť sa v živote za momentom, chvíľou, ktorú opúšťam. Chcem si ju zapamätať, zaznamenať do niečoho, v čom môže žiť trvalejší odkaz.

Sochárke sa zhmotniť nehmotné podarilo bez toho, aby tomu ubrala na nedotknuteľnosti. Rétorika jej prác je neuchopiteľná ako voda, prchavá ako prelet motýľích krídel a predsa jej darovala podobu hmoty. Mala ruky dosť silné, aby jej z nich nedotknuteľnosť neušla, a dosť krehké, aby ju svojim stiskom neudusila. Lebo ona vie, že by ju väznením nezachovala, že ju v nijakej skrýši neschová pred zmarom času. Daruje prchavosti moment svojej existencie, zaznamená

ju prostredníctvom odtlačku skutočnosti a pustí ju zase na slobodu. Nechá dielo živé, pominuteľné a skutočné v realite svojho času.

Je to dar vedieť si predstaviť nepredstaviteľné a zhmotnenie toho, to je možné len silou najcitlivejšou. Chce to pevnú vôľu a odhodlanie udržať si vieru a stelesniť svoj vlastný svet vo svete reálnom. Sochárka takýto svet mala. Z neho nám prináša doklady a pravdy o skutočnosti svojho prežívania. Je to jej súkromná realita, krajina snívania. Cez vlastnú identitu nám hovorí o prírodnej ríši Jevan, ktorá lepšie spĺňa jej predstavu o skutočnosti. Ako zachytiť moment, ktorý už pominul? Mladá Eva už v detstve vedela odpoveď. Zobrazovala ho vo svojom svete. Ľudské stopy. Odtlačkom tela dokladá skutočnosť o fyzickom ľudskom kontakte, ktorý zanikol, ale stopa ešte pretrváva. Ako lepšie vyjadriť pocit zo svojej identity ak nie skúmaním vlastného tela. Bola som tu, cítila som a prežívala. Kto som? Prezrádzajú o nej jej diela. Hovorí o pocite vlastnej telesnosti, ženskosti. Skúmaním prechádza až pod povrch kože. Vo svojich neskorších dielach sa jej podarilo cez telo dosiahnuť až na dušu. Najprv pracuje s opusteným priestorom. Cez odtlačok prázdna hmota svedčí o tom, čo ho predtým formovalo. Neskôr jej ako dôkaz prítomnosti stačí obrys. Pocit z niekdajšej prítomnosti už je odhmotnený od tela. Dotykom siaha do duchovnej prítomnosti človeka. V kontakte s telom už nejde o dotyk kože, ide už o dotyk s identitou. Nejde o sústredenosť na vonkajší svet, sústredí sa na pocity zo svojho vnútra. Rozpráva o sebe, o úprimných, aktuálnych rozpoloženiach duše, o vzťahu k svetu, k životu, ľuďom.

Žena je vraj z dvoch pohlaví to, ktoré má bližšie k prírode. Eva Kmentová necháva materiál doslova prekviatať ľudskou prítomnosťou vo svojej prírodnej polohe. Prsty sú zárodky prerážajúcich púčikov, symbol ženského pohlavia je zase kvetom. Vidím v prírodnej sile príbuznosť so silou ženskosti. Je nežná a necháva si svoj čas na rozkvitnutie. Dozrievanie sa formuje poznaním. Sochárka prítomnosťou obsiahne čistý vykonštruovaný objekt a dotykom ho poľudští. Z papiera spraví kožu, z kocky nechá vyrásť krehkosť človeka

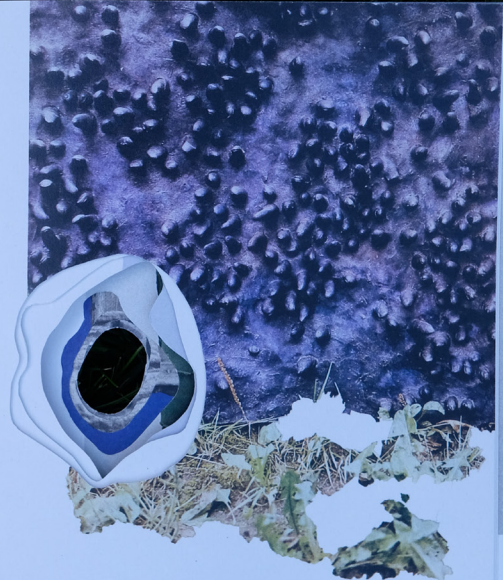
6

Žena je vraj z dvoch pohlaví to, ktoré má bližšie k prírode. Eva Kmentová necháva materiál doslova prekviatať ľudskou prítomnosťou vo svojej prírodnej polohe. Prsty sú zárodky prerážajúcich púčikov, symbol ženského pohlavia je zase kvetom. Vidím v prírodnej sile príbuznosť so silou ženskosti. Je nežná a necháva si svoj čas na rozkvitnutie. Dozrievanie sa formuje poznaním. Sochárka prítomnosťou obsiahne čistý vykonštruovaný objekt a dotykom ho poľudští. Z papiera spraví kožu, z kocky nechá vyrásť krehkosť človeka.

Modré prsty 1970

7

5/2 VĚRA JANOUŠKOVÁ

Vera Janoušková bola tou, ktorá mi naprieč prácou dodávala energiu svojim životným prístupom. Pripomínala mi, aké skvelé je odpútať sa od preproblematickej serióznosti a jednoducho sa pri tvorbe hrať. S úsmevom (ktorý sa občas ťažko hľadá) ide práca vždy lepšie, lebo s ním sa práca mení na radosť. Kniha funguje ako veľká skladačka, ktorou som sa do brožúrky snažila vložiť duch hravosti, ktorý sa tejto pani s iskrou v očiach nedá poprieť.

Materiálnosť spojená s človekom z generácie na generáciu mení svoj nesený význam. Veci, ktoré vlastním, ma poznamenávajú, zrkadlím sa v ich hmote. Niektoré z nich nezobrazujú nič, len môj odraz bez príbehu. Môj dotyk je jediným. Nespojím sa cez neho s dotykom iným, s dušou niekdajšej ľudskej prítomnosti. Veci sa stali len obmeňovaným produktom.

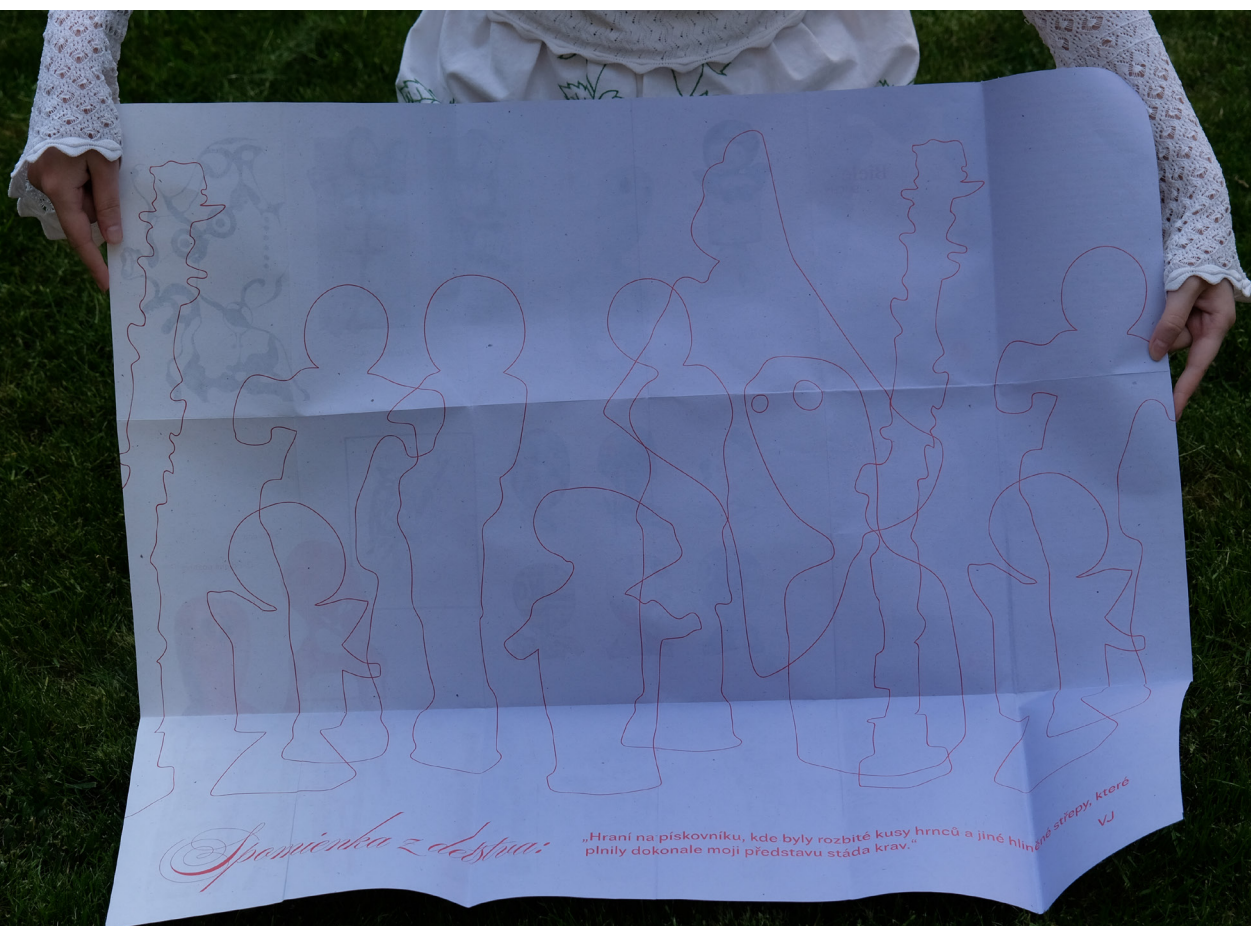
V dnešnej dobe je to nanajvýš aktuálna téma, s ktorou sochárka dokázala pracovať s pozoruhodnou ľudskosťou a poetikou. Pracuje s ohľadom na materiál, poskytuje mu transformáciu do nového sveta. Hrnec sa môže stať telom, starý plot mocným žezlom. Z mŕtvej hmoty stavia postavy. Menia sa v obraz ľudí, ktorým predmet kedysi patrilo. Žijú v ňom ich príbehy, dávajú umelému telu postrádaného ducha. Stávajú sa z nich živé artefakty, fyzické doklady o existencii. Zaujíma sa o veci, ktoré mánotratná civilizácia vyvrhla z úžitku. Hmota nie je anonymná. Je materiálom domácností jej doby. Cítiť v ňom dotyk, opracovanosť. Je do neho vložená ľudská zručnosť.

Věra Janoušková nepristúpila ku geometrizácii, tento prístup nie je dostatočne živý. Nevyhovuje jej svojou racionálnosťou. Autorka je tvor intuitívny. Komponuje materiál s ľahkosťou, aj keď veľakrát ťažko vybudovanou. Je to filozofia, s akou vníma skutočnosť svojho bytia. Námety neproblematizuje, podarilo sa jej udržať bezťaž mysle a ľudový humor. Niekoľko raz povedal, že diela sú zrkadlom jej povahy. Usmievam sa, lebo cítim ľahkosť tvorby. Druh tvorby úprimnej. Vychádza z prirodzenej činorodosti človeka. Tkvie vo viere v život a v šťastný, nanajvýš aktívny vzťah k skutočnosti. Vera hovorila, že jej najväčším darom bolo vyrastanie na dedine. Kontakt s prírodou a banálnosť existencie v najlepšom slova zmysle. Udržala si po celý život zemitosť reality, ale zemitosť bez prízemnosti. Zmyslovo je pevne pripútaná k prirodzenému svetu, ktorý zahŕňa prítomnosť ľudskej postavy. Pominuté a pominuté príbehy sú reinkarnované v dielo, v ktorom plynie čas inak. Premenila v ňom myšlienku nestarnúceho odkazu o povahe ľudstva a o vzťahu k životu.

Materiálna súčasť niekdajšieho príbehu na mňa teraz pozerá cez sochu a ja zase hľadím na ňu. Premýšľam o úsmevoch, ktoré vo mne vzbudzuje, rovnako ako o smútku z jaziev, ktoré ju spájajú. Vždy je prítomná postava človeka. Posledný ľudský príbeh, ktorým predmety prešli v premene na dielo, umelkyňa nabíja svojou aktuálnou existenciou. Momentálnymi emóciami poznamenanými okrem iného aj bezútešnou nezmyselnosťou politického režimu. Jej diela sú skutočnými, lebo je v nich kontrast a večná protikladnosť sveta. Rozprávajú o realite, ktorá nie je čierno biela. Je v nej dobro aj zlo, škaredosť aj pôvab, smútok aj radosť. Miesia sa v nej oba protipóly. Život aj rozklad nájdenej hmoty. Z

pohľadu iného ide len o rozklad odpadu. Ona však má dar pracovať s materiálom s básnickou metaforičnosťou.

Nepoháňa ju ambícia, sochársky rast z ctižiadosti. Tvorí, lebo je to spôsob jej existencie. Pozorovanie diel ma nabíja radosťou, s akou brala skutočnosť napriek tomu, aká vie byť tragická. Život je pre ňu miesto plné zázrakov, v ktorom tvorí telesnosť a duch spojenie neoddeliteľnej jednoty.

5/3 ADRIENA ŠIMOTOVÁ

Poetická jemnosť a krehká ľudskosť. Papiere jemnejšie ako vrstvy ľudskej kože. Takto by som pocitovo opísala formálnu stránku jej diel. Na knihu som použila pauzáky, ktorých vrstvami sa nám odkrývajú diela autorky. Na obálke je môj odtlačok (tiež možno chápať ako prepojenie či dialóg s Evou Kmentovou) zobrazujúci ruky, ktorými knihu držím. Stopy prstov sú vytvorené modrým pigmentom, príznačným pre tvorbu frotáží ľudských tiel, ktorými je autorka tak známa.

Prečo sa človek ako najvyvinutejší organizmus rodí takým závislým od ľudskej prítomnosti a kontaktu? Ako dieťa som úplne závislá, nemám moc, nedokážem za seba zodpovedať sama. Prečo som začala život takou bezmocnou oddanosťou? Možno preto, lebo je to detstvo, v ktorom sa žije najkrajšie. Dopriať si priestor len pre cit je tým najkrajším spôsobom existencie. Začala som život fiktívnou istotou a bezpečím. Mala som priestor nechať svet pôsobiť na moju myseľ oprostenu od tiaže problémov všednej reality. Postupne z detstva prechádzam do momentu s otázkami o vlastnej identite. Uvedomujem si, že každý je sám sebou a ja spejem do tejto osamelej individuálnosti tiež. Z detstva sa dospievaním vytráca pocit bezťažovej existencie. Už viem, že na všetko som sama, lebo len ja sama so sebou tvorím svoju individualitu. Nikto iný, len ja môžem odprevadiť svoju dušu za naplnením, lebo len ja poznám všetky jej zákutia. Najnaliehavejším smútkom je uvedomenie si samoty. Vďaka detstvu vieme čeliť neskôr všetkým prekážkam. Zostáva v nás ako spomienka a krásne sny. Zdrvivúci čas nás už obral o citlivosť, ktorú bolo možné vnímať len detskými očami.

Je to prvé osamotenie, ktoré si podľa vtedy 19 ročnej Adrieny Šimotovej človek uvedomí. Nie je posledným. Človek žije, získava a zase stráca. Život je o neúprosnej nutnosti poznania oboch polôh. A keď niečo stratíme, aké je ťažké nájsť v samote zase blízkosť. Tú blízkosť, ktorá ostane navždy. Môj vzťah k vlastnej duši. Nesmiem ju opustiť ani vo chvíli prázdnoty z pocitu, že ma opustila duša iná. Nepoznám ešte tento pocit. Sprevádza ma ním transcendentálna tvorba autorky. Jej diela sú spirituálnymi, zobrazujú prchavosť. Ešte nepoznám pocit tej samoty, ktorá ostane po nenávratnom odchode. Jej diela sú, ako sama hovorí, odkazmi vo fľaši poslané po rieke. Tajné zdelenia, listy bez adresáta, ktoré sa ma dotýkajú a ja spoznávam ich obsah. Problém, ktorý bol osobný, sa stáva všeobecnou témou práve vďaka svojej otvorenosti.

V jej tvorbe dominuje telesnosť ako nástroj na rozhovor o existencii. Obrazy prekračujú tradičnú komunikáciu diela a pozorovateľa. Do prác vstupuje, papier utvára telom, dotyk, trhaním, deravením. Dôležitý je proces tvorby ako aj proces, v ktorom divák vojde do miestnosti s vystaveným obrazom/malbou/grafikou. Pri neúprosnom vedomí o samote človeka je nesmierne dôležitý kontakt s inými ľuďmi. Samostatnosť vlastnej duše sa znáša lepšie v dialógu s dušami inými. Autorka vníma pospolitosť s ľuďmi, kontakt a blízkosť s iným človekom. Ako inak by sme vedeli, že sme stále živí? Posiela svoje necenzurova-

né pocity a výpovede, aby komunikovali s inými dušami. Vidím v dielach skutočnosť ľudskej postavy, tváre. Papier je koža, živočíšna, obnažená, konfrontovaná s priestorom, v ktorom sa nachádza. Konfrontovaná s osudom? Zobrazovaná téma figúry sa vekom aktualizuje, je to estetika surovej pravdy. O živote, o ľudskom tele a o vnútorných výpovediach, ktoré presahujú úroveň autorkinej subjektivity.

5/4 NADĚŽDA PLÍŠKOVÁ

Ako by vyzerala ženská starostlivosť o domácnosť sarkasticky dovedená až na vrchol absurdity? Záchod prekrytý háčkovanou dečkou, aby na neho nepadal prach. Chráni a dekoruje, zakrýva špinu, ktorá sa nedá zmyť žiadnym prostriedkom. Komunistický režim prekrytý úsmevom a úbivým dekórom dokonalosti. Všetko ako zo škatuľky. Pod povrchom skazenosť a špina. Nadežda Plíšková si servítku pred ústa nekladie. Jej kritika je ostrá a úprimná. Chcela som, aby obal knižky odpovedal obsahu.

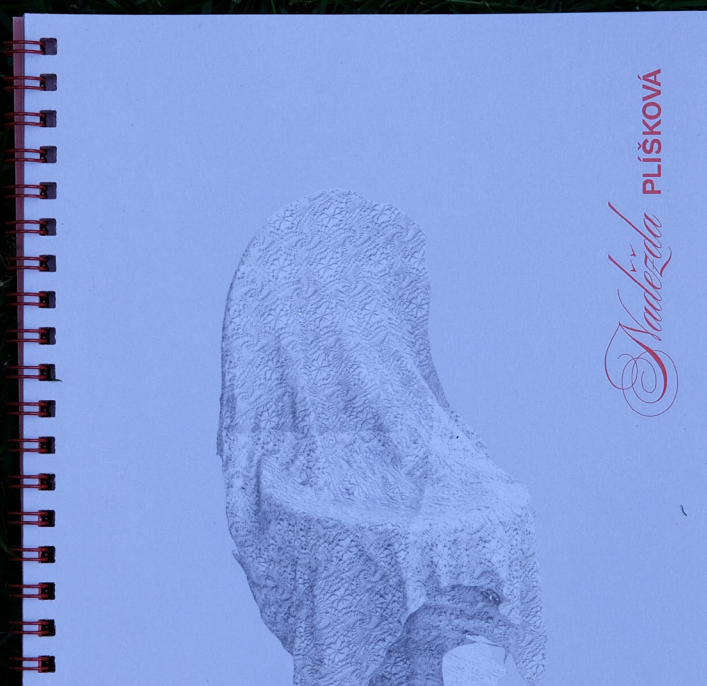
Nie nebudem. Nebudem vašim kvietkom, ozdobou v patriarchálnej spoločnosti. Mlčky, poslušne tvoriaca diela krehké, mne určené, diela vhodné k mojej pozícii.

Neuzavriete ma do stereotypu, nezaškatulkujete. Tvorím umenie kritické, nastavujem zrkadlo z pozície svojho pobaveného nadhľadu nad banálnym životom. A predsa som žena. Takto sa vyjadrujem ja. Neuväzníte ma v mojej žensкости. Manželka, matka, umelkyňa, milenka, dcéra. Onálepkovaná, napnutá očakávaním od manžela, rodiny, spoločnosti, od očakávaní mojich vlastných?

Čítam texty, prezerám diela, ktorým bola vyčítaná prílišná subjektívizácia. Čítam texty, prezerám diela a akoby sa zo subjektívizácie autorky stávala subjektívizácia moja. Môjho prežívania a prežívania, ktoré sledujem v okolí. Diela sa stávajú objektívnym problémom, ktorý Nadežda Plišková vynáša na povrch z pozície svojho pohľadu. Zdôveruje sa papieru, zapisuje do neho ako do denníka. Texty i výtvarné diela. Tvorí a kritizuje postavenie, v ktorom sme sa ocitli, v ktorom sa ocitá sama. Ironizuje banalitu každodenných gulášov, repetitívnosť nekonečných domácich prác. Bez servítok rozpráva o dňoch, ktoré prežíva. V grafikách aj básňach zobrazuje seba, často krát v podobe, v akej ju chce vidieť verejnosť. Otvára tému sexualizovania žien, ich vykorisťovanie používaním tela pre marketingové účely. Stali sa objektom pre obchod a reklamu, zároveň utvárajú kanón pre ideál, ktorému sa má každá priblížiť. Mladosť a krása.

Jej tvorba nie je tou, ktorá má pohľadiť dušu. Zachytáva rezignáciu nad pretvárkou. Šokuje realitou, ktorú vyjadruje pobaveným a zúfalým sarkazmom. Umelkyňa v básňach často opisuje osamelosť v čase. Milovaný ju nechal samú vo večnom čakaní, v ktorom plynie čas vždy najpomalšie a v samote, ktorá je v ňom ešte osamelejšia. Nadežda Plišková používa tento moment nekonečnej chvíle pri zotavovaní sa z poranenia ako aj pri čakaní na neverného manžela. Otvorene tvorí na tému alkoholizmu a v básňach sa často nachádzame v prostredí krčiem. Veď čo iné zostáva, keď sa zo života stane každodenná rutina? Čo odvšední všednosť reality? Sväté pivo, nad ním prídu múdrosti, ktoré by bez neho nevznikli a ktoré by bez neho prestali byť múdrostami.

Toto sú základné témy, ktorým sa umelkyňa venuje. Z diela cítim uvedomenie si dopredu naplánovaného spôsobu ženského života. Pominie doba určená na to, aby sme boli krásne a vystrieda ju doba, v ktorej budeme užitočné. A keď sa dostaneme do roli žien užitočných, tú rolu predchádzajúcu, tú už za nás nahradia ženy iné.

5/5 ALINA SZAPOCZNIKOW

V diele pôvodom Poľskej umelkyne sa miesi erotika so smrťou. Krásne, mladé a často krát dobou sexualizované ženské telo, ktorého príbeh dopovie až do konca. Každá hmota speje do zániku. Chcela som, aby obal na tejto knižke zobrazoval rozrušenú hmotu v rozklade, ktorá sa tiahne naprieč celou umeleckou tvorbou.

Moje telo. Aké bolo, aké je teraz. Cítilo bolesť? Krásu? Ako sa zmenilo, ako sa ešte meniť bude? Reálnosť života je v kontraste dobra a zla, bytia a smrteľnosti. Medzi týmito dvoma entitami je mŕňajúci sa čas, preklenujúci oba protikladné póly. Všetka živá hmota sa tým časom prelieva do deštrukcie a rozpadu. Sledujem tento proces na svojej koži, spomalený rokmi, ktoré ma od pominutia delia. Ako zobrazit vernosť telesnej podoby, keď je to hmota, neustále sa transformujúca? Definuje stav organizmu, ktorému telo patrí. Prenáša sa cez neho bolesť, radosť, smútok. Z povrchu dnu a zase naspäť. Moje telo odráža všetok život, ktorým prechádzam.

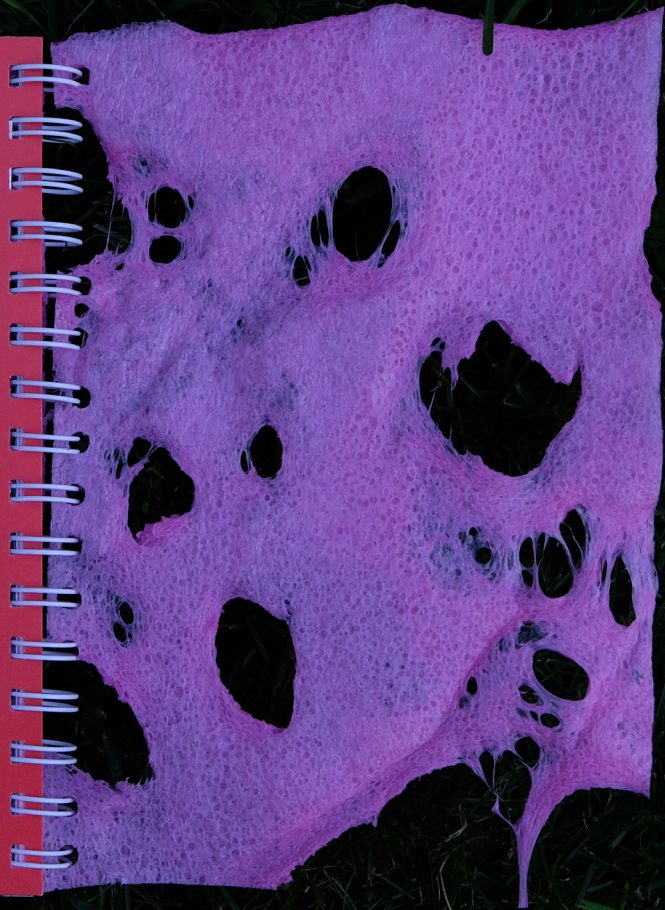
V diele Aliny Szapocznikow jej telesná hmota stráca tvar. Je pohyblivá, organická a rozrušená od tradičnej celistvosti tela. Stále v nej však je silno cítiť prítomnosť človeka. V mladom veku zažila drastickú konfrontáciu s realitou smrti. Ako dcéra lekárky pomáhala mame v nemocniciach koncentračných táborov. Bola v nich väznená spolu so svojou židovskou rodinou.

Počas celej tvorby zobrazuje vlastné telo v podobe, ktorá najviac korešponduje s jeho momentálnym stavom. Dielom sa pokúša vyobrazit jeho históriu. Naprieč rokmi sledujeme prchavý príbeh sprevádzaný deštrukciou a utrpením, ktorým hmota prechádza. Berie si symbolickosť z krajiny surrealistov a erotiku z pop-artu. Na veľkej časti sôch vidieť krásu mladosti zneužívanéj ako konzumný tovar. Jej séria úžitkových objektov ironizuje sexualizované ženské telo ako anonymný objekt. Zároveň však zostáva verná silnému vedomiu o jeho tragickej krehkosti. Je fascinovaná vplyvnou silou biológie života. Diela reflektujú jej turbulentný život. Nakláňajú sa, takmer prevracajú, klesajú, aby vyvolali znepokojivý efekt. Zvodný aj hravý. Hmota sa jej dielom postupne rozrušuje, nadobúda amorfné tvary. Otváraním témy zániku v diele neustále pracuje s vedomím vlastnej smrti. K zobrazeniu svojej osudovej témy sa jej podarilo vytvorit vizuálny jazyk reflektujúci zmeny, ktorými ľudské telo prechádza. Kombinuje protikladné materiály, farbou i štruktúrou. Krehký polopriesvitný objem sa rozpúšťa v abstraktnej čiernej hmote. Pracuje s klasickým sochárskym prvkom busty, ktorú pojíma netradičným spôsobom. Zobrazuje erotizované časti tela ako sú pery a prsia. Je v nich anonymita aj hľadanie vlastnej identity. Sochy sú jej snahou zanechať po sebe stopu. Tvorí ich s vedomím, že ľudské telo nie je trvalého odtlačku schopné. Pominuteľnosť krokov, ktoré na zemi robíme, znemožňuje uchovanie dôkazu o našej existencii.

Posledným dielom sochárky je Herbár. Koniec života strávila v tele, ktoré sa samo stalo dôkazom o rozpade. Trápila ju vážna choroba znemožňujúca prácu s vlastnou telesnosťou. Na posledné odliatky použila svojho syna. Fragmenty sú uchované na ploche tak, ako sa do večnosti ukladajú rastliny. Po krehkých častiach v listoch herbáru.

Stina

SZAPOCZNIKOW

Moje telo Aké bolo, aké je teraz Cítilo bolesť? Krásu? Ako sa zmenilo, ako sa ešte meniť bude? Reálnosť života je v kontraste dobra a zla, bytia a smrteľnosti Medzi týmito dvoma entitami je mihajúci sa čas, preklenujúci oba protikladné póly Všetka živá hmota sa tým časom prelieva do deštrukcie a rozpadu Sledujem tento proces na svojej koži, spomalený rokmi, ktoré ma od pominutia delia Ako zobrazit vernosť telesnej podoby, keď je to hmota, neustále sa transformujúca? Definuje stav organizmu, ktorý sa blíži k smrti? Pre- náša sa cez neho bolesť, ktorá sa šíri do celého tela, ktorým

Diela reflektujú jej turbulentný život. Nakláňajú sa, takmer prevracajú, klesajú, aby vyvolali zne- pokojivý efekt. Zvodný aj hravý. Hmota sa jej dielom postupne rozrušuje, nadobúda amorfne tvary. Otváraním témy zániku v diele neustále pracuje s vedomím vlastnej smrti. K zobrazeniu svojej osudovej témy sa jej podarilo vytvoriť vi- zuálny jazyk reflektujúci zmeny, ktorými ľudské telo prechádza. Kombinuje protikladné materi- ály, farbou i štruktúrou. Krehký polopriehľadný objem sa rozpúšťa v abstraktnej čiernej hmote. Pracuje s klasickým sochárskym prvkom busty, ktorú pojíma netradičným spôsobom. Zobrazuje erotizované časti tela ako sú pery a prsia. Je v nich anonymita aj hľadanie vlastnej identity. Sochy sú jej snahou zanechať po sebe stopu. Tvoria ich s vedomím, že ľudské telo nie je trva- lého odtlačku schopné. Pominuteľnosť krokov, ktoré na zemi robíme, znemožňuje uchovanie dôkazu o našej existencii.

Posledným dielom sochárky je Herbár. Ko- niec života strávila v tele, ktoré sa samo stalo dôkazom o rozpade. Trápila ju vážna choroba znemožňujúca prácu s vlastnou telesnosťou. Na posledné odliatky použila svojho syna. Frag- menty sú uchované na ploche tak, ako sa do večnosti ukládajú rastliny. Po krehkých častiach v listoch herbáru.

6 ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE

Čo dodať na záver a ako spätne hodnotím výber témy, proces práce a výsledok? Téma žien v umení a ich postavenie v spoločnosti ma zaujíma už dlhšiu dobu. Vzhľadom však na charakter mojich doterajších prác v oblasti grafického dizajnu, pre mňa bol tento druh práce celkom nečakanou voľbou. Vybraná téma si nárokovala objektívne spracovanie, ktoré necháva priestor pre diela autoriek a posúva rukopis grafického dizajnéra trochu do úzadia. Vyniknúť musia najmä spracovávané diela. Musela som teda zvoliť nový prístup, kde v grafike nepreráža osobnosť dizajnéra, ale osobnosť spracovávaných umelkýň. Tento prístup, ako aj rozsiahlosť práce, do ktorej som sa pustila, bol pre mňa niečím celkom novým.

Vedela som, že to pre mňa bude výzva. Uvedomovala som si, že precíznosť, ktorú práca vyžaduje, by možno viac sedela niekomu inému, napriek tomu som však chcela tému spracovať ja. Vedela som, že by ju nikto neuchopil rovnako. Možno čistejšie, možno lepšie/horšie, možno úplne inak, ale nie tak, ako to cítim ja a nie s tým umeleckým nábojom, ktorý chcem do práce vložiť ja. Spočiatku som s faktom, že do práce nemôžem vložiť svoj výrazný rukopis, trochu bojovala, no nakoniec sa mi podarilo nájsť prepojenie medzi mojím štýlom a charakterom autoriek. Výraznú zásluhu na tom niesla hlavne dôkladná príprava a študovanie informácií o umelkyniach, ktoré som spracovávala.

Počas tvorby svojej bakalárskej práce som sa naučila obrovské množstvo nových vedomostí, skúsila som si tvorbu autorských, veľakrát netradičných experimentálnych brožúr a v neposlednom rade som nadobudla vedomosti o piatich inšpiratívnych osobnostiach. Nemôžem povedať, že je moja práca bez chýb. Napriek tomu si za výsledkom stojím. Aby som parafrázovala jednu zo žien v mojej práci: „Na to padne celý život, než človek dojde, jak na to.“ Viem, že sa toho musím ešte veľa učiť a tento fakt si uvedomujem najmä vďaka vedomostiam, ktoré som prácou nadobudla.

7 RESUMÉ

My bachelor's thesis aims to recall the work of female artists from the 1960s-1980s in the Czech Republic. I have created 5 authentic brochures that present their work and also the personality of each artist. By focusing on the work of female personalities, I underline the fact that although they are rare in history, they belong to the art world as much as men. A specific approach is evident in the works, reflecting, in my opinion, the feminine energy and intimate approach of the artists. The books tell the story of the works through my interpretation, through which I try to bring the personalities as close as possible to the audience.

Moja bakalárska práca má za úlohu pripomenúť tvorbu ženských umelkýň z obdobia 60.-80. rokov na území Česka. Vytvorila som 5 autentických brožúr, ktoré prezentujú charakter diela aj osobnosť každej autorky. Zameraním sa na tvorbu osobností ženského pohľavia podtrhávam fakt, že hoci sa vyskytujú v dejinách ojedinele, patria do umeleckého sveta rovnako ako muži. Na prácach je vidno špecifický prístup, podľa môjho názoru odrážajúci

femínnu energiu a intímny prístup autoriek. Knihy rozprávajú o dielach skrz moju interpretáciu, ktorou sa snažím osobnosti čo najviac priblížiť divákovi.

8 ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

Literatúra:

ŠETLÍK, Jiří. Cesty po ateliérech: 1976-1986. Praha: Torst, 1996. ISBN 80-85639-89-0.

JANOUSHKOVÁ, Věra a Jaromír ZEMINA. Já to dělám takhle. Praha: Torst, 2001. ISBN 80-7215-162-2.

PLÍŠKOVÁ, Naděžda a Marianna PLACÁKOVÁ. Já, Naděžda Plíšková: I, Naděžda Plíšková. Praha: Museum Kampa - Nadace Jana a Medy Mládkových, 2019. ISBN 978-80-87344-49-1.

PACHMANOVÁ, Martina. Neznámá území českého moderního umění: pod lupou genderu. Praha: Argo, 2004. ISBN 80-7203-613-0.

Eva Kmentová: in memoriam. Praha: Jazzová sekce, 1982.

ŠIMOTOVÁ, Adriena, BRUNCLÍK, Pavel, ed. Adriena Šimotová. 2., rozš. vyd. Olomouc: Muzeum umění, 2006. ISBN 80-85227-87-8.

JANOUSHKOVÁ, Věra. 3 sochařky: Věra Janoušková, Eva Kmentová, Alina Szapoczniková : [Královský letohrádek, Pražský hrad 30. července - 2. listopadu 2008] = 3 women sculptors : [Royal Summer Palace, Prague Castle, 30 July - 30 November 2008. Praha: Art D - Grafický ateliér Černý ve spolupráci se Správou Pražského hradu, 2008. ISBN 978-80-903876-3-8.